DUMINICA TOMII

M-am dus să fac o vizită confratelui şi amicului meu Tomiţa de ziua lui. L-am găsit într-o stare foarte proastă, plimbându-se de colo până colo ca o hienă în cuşca ei, şi văitându-se de durere; toată noaptea nu putuse închide ochii din pricina unei măsele.

L-am povăţuit să meargă la dentist.

— Nu pot, *mon cher*.

— De ce nu poţi? ţi-e frică?… Cu metodele de astăzi, nu simţi nici cât o pişcătură de purece.

— Nu de frică; nu pot, că am de lucru; trebuie să dau până-n două ceasuri cronica mea la gazetă. La trei, vine băiatul de la tipografie să mă execute… şi cu durerea asta sunt incapabil să scriu un rând măcar. De o sută de ori de aseară m-am aşezat pe scaun, am pus mâna pe condei; dar nu e chip să m-astâmpăr… o clipă nu & shy; mi dă pace…

Şi iar începe bietul om să se vaite şi să se plimbe ca o hienă. La un moment, se opreşte răcnind:

— E de nesuferit!… mă-mpuşc!

— Omule – zic eu – du-te la dentist!

— Ei! dar cronica mea cine o scrie?

— Ştii ce? zic; tu du-te fără frică, să-ţi scoţi măseaua; eu rămân aci; până te-ntorci, îţi scriu eu o cronică… Ai vreun subiect anume, or pot scrie despre ce mi-o da pân' gând?

— Ba, chip, aveam un subiect…

— Despre ce?

— Despre credinţă şi ştiinţă… cum adică ştiinţa distruge credinţa şi nu o poate înlocui. Ştii, *à-propos* de sărbători…

— Ceva nou de tot… Am înţeles, zic; du-te şi n-ai grijă; aibi curaj!… cu metodele moderne…

Şi pe când Tomiţa pleacă aiurit de durere, mă şi aşez liniştit la masă şi, pe nerăsuflate, torn următoarele:

CRONICĂ

Sună clopotele… E primăvară… Sună clopotele.

Duminica Tomii… Cu această duminicăse-ncheie săptămâna luminată şi prima serie a celor mai mari sărbători creştine. Ce sublimă, ce providenţială ordonare în mersul divinei tragedii a Fiului!

Umilirea, suferinţa, patimile Tatălui întrupat în Fiul; pe urmă, supliciul infamant între doi tâlhari şi moartea; apoi, triumful asupra morţii, învierea… în fine spulberarea ultimei umbre de îndoială a

nenorocitului, care nu poate crede minunea până nu pipăie.

„Fără Toma, unul din cei doisprezece, carele se chemă geamăn, nu era cu dânşii când a venit Iisus.

Deci, zicea lui ceilalţi ucenici: «Am văzut pe Domnul»; iar el a zis lor: «De nu voi vedea în mâinile lui semnul cuielor, şi de nu voi pune mâna mea în coasta lui, nu voi crede».

Şi după opt zile, iar erau înăuntru ucenicii lui, şi Toma cu ei. Venit-a Iisus, fiind uşile încuiate, şi a stat în mijloc şi a zis: «Pace vouă!».

După aceea a zis Tomii: «Adu-ţi degetul tău încoace şi vezi mâinile mele; şi adu mâna ta şi o pune în coasta mea, şi nu fi necredincios, ci crede».

Răspuns-a Toma şi a zis: «Domnul meu şi Dumnezeul meu!»

Zis-a Iisus lui: «Dacă mă văzuşi, Tomo, crezuşi; fericiţi cari nu au văzut şi au crezut…»".

Da, fericiţi; şi aşa fericit eram eu în copilărie! şi aşa era toată lumea împrejurul meu!

Cu adâncă pietate mi-aduc aminte de bisericuţa albă din mahalaua noastră! Ce limpede suna toaca de fier subt atingerea ciocanelor măiestre ale dascălului Haralambie! ce vuiet armonic făceau cele două clopote, pe care le trăgeam de frânghii, noi, copiii, pe când, de jos, de la toaca de fier, fără să se-ntrerupă, el ne striga: „Mai încet, mă! că mi le dogiţi!" şi ne-njura de feştila moaşe-ni, după ce ne luase la fiecare câte doi gologani de trei parale şi ouă roşii, ca să ne lase sus în clopotniţă…

Dar venerabilul nostru preot, cuvioşia-sa părintele Marinache! îl am aci încă, dinaintea ochilor. Ce înfăţişare frumoasă! Barba lui străluceşte mândră ca un fuior de borangic alb pe patrahirul roşu. Şi ce glas! îl auz încă: „Veniţi de luaţi lumină!" şi când năvăleau mahalagioaicele credincioase să ia, care mai de care, lumina, cu ce ton demn de autoritate le striga: „Ho! că nu sunteţi la cocină!"

Pe urmă evlavia aceea adâncă şi caldă, de care erau pătrunse sufletele tuturor enoriaşilor noştri, de la cel mai bătrân fără un dinte-n gură, până la cel mai tânăr încă fără dinţi!…

Ce frumos erau împodobite sfeşnicele, de la cele de aur până la cele de padon, cu zambile în feluri de feţe… şi un miros!… Ţiu minte cum un nepoţel al mamei Zamfirei, văduva lui Papaiani, arnăut domnesc la pensie, a greşit odată, şi, în locul sfeşnicelor umile ale

bunică-sii, a luat sâmbătă, de la epitaf, nişte sfeşnice mari de argint masiv ale lui jupân Sfetcu lumânărarul, ctitorul bisericii. Când a băgat de seamă această confuziune, dascălul Haralambie i-a tras băieţelului o feştilă şi două palme; după care, băieţelul a explicat dascălului cauza confuziunii: la amândouă perechile de sfeşnice, zambilele erau pembé… Chiar un om în vârstă putea greşi; darmite un copil nevinovat!

Dar apoi, cozonacii şi plăcinta de drob, şi căpăţânile de miel la tavă pe orez, cu iaurt cu caimac, după opt săptămâni de fasole sleită şi de varză acră!

Şi părintele Marinache cu dascălul Haralambie cărând în curtea bisericii toată ziua, în nişte basmale mari cadrilate, recolta de ouă roşii şi de pască!

Sărmanul nostru bun protector, dascălul Haralambie! i s-a stins şi lui feştila chiar într-o săptămână luminată din cauza unei excesiv de bogate recolte de ouă răscoapte! El trebuie să fie acuma, acolo, sus, alături cu drepţii, şi, desigur, când micii cheruvimi fac prea multe nebunii… „feştila!”

Şi, pe deasupra tuturor acestor duioase amintiri, primăverile acelea dulci, pline de speranţe-n viitor, când, precum zice aşa de frumos poetul, „natura, ca o mireasă răpită, care a dormit, vrăjită în lanţurile de gheaţă ale unui crud uriaş răpitor, se deşteaptă fericită, graţioasă, mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului şi fierbintelui său mire, care o caută de mult, şi care vine de departe să dezlege vraja de gheaţă cu farmecul unei sărutări de foc… el, tânărul şi zburdalnicul copil al lui Paşte-împărat; el, minunatul făt-frumos April, cu părul auriu, care o ia în braţe pe adormita fecioară, o alintă, o leagăna, o mângâie şi, cu mii şi mii de sărutări, una mai înflăcărată decât alta, o recheamă la o nouă şi strălucitoare viaţă!”

Şi-ntr-un rând, când am ieşit de la-nviere dimineaţa, un vânt şi o ploaie!… n-a fost chip să ne-ntoarcem cu lumânărelele aprinse acasă; ne-a făcut leoarcă pe toţi; încă dascălul Haralambie – asta era înainte de recolta prodigioasă – zice: „Maica ta Cristache! ce vreme!… feştila!” ba, pare & shy; mi se c-am auzit şi „anafura!”. Da’ nu pot să jur, că e foarte mult de atunci. Unde sunteţi, voi, sfinte vremuri ale copilăriei, când credeam? când totul mă făcea să cred?

„Cred tocmai că e absurd!” aşa a zis ilustrul fiu al sfintei Monica, el însuşi sfânt, stâlp neclintit al bisericii, sfântul Augustin… Asta va să

zică *a crede*;… nu ca Toma geamănul, numai după ce pipăi şi pui degetul.

Da, credeam… şi eram fericit.

Astăzi! O! astăzi…

Aţi venit voi, oameni noi, cu ştiinţa, să smulgeţi din rădăcini acea plantă divină, ce-şi trăgea seva din fundul inimii noastre! Şi nu v-aţi mulţumit cu atâta! peste rană, în adâncul inimilor, de teamă să nu mai fi rămas acolo un germene cât de infim, din care să poată rencolţi, aţi turnat leşia caustică, otrăvitoare, distrugătoare, otrava scepticismului, pesimismului, ateismului!…

Onoare vouă, distrugători a fericirii umane!

Dors-tu content, *Voltaire*…? întreb şi eu, împreună cu gingaşul, duiosul poet de zahăr a Namunei, el care a dat cel dintâi strigătul de durere când a simţit că se smulge cu atâta cruzime rădăcinile credinţei din sufletele oamenilor. Şi cu multă dreptate zice nemuritorul academician fancez Ernest Legouve, în nepieritoarele sale *Soixante ans de souvenirs*:

„Victor Hugo şi Lamartine sunt, în câmpul poeziei, glasul epocii lor; Alfred de Musset i-a fost ţipătul!”

Da! da! în noianul de necredinţă în care ne afundăm, când mi-aţi luat credinţa mângâietoare fără să-mi daţi nimic alt în schimb decât scepticismul deprimant, îndoiala distrugătoare, ţipă şi sufletul meu ca al lumii întregi, împreună cu poetul… împreună cu poetul… ţipă…

…

Aci, sunt întrerupt; iată confratele Tomiţa; se-ntoarce radios de la dentist… cu o măsea în mână.

— Triumf! trăiască ştiinţa modernă!

Încordat asupra lucrului meu, ţip:

— Nu mă-ntrerupe, Tomiţo!

Şi urmez a scrie mai departe încheierea:

„… Mi-aţi luat cu ştiinţa voastră măseaua!… ce mi-aţi dat în schimb?… redaţi-mi măseaua!… îmi trebuie!…”

Pun puncturile şi linie de sfârşit şi, după ce Tomiţa, vesel, m-asigură că n-a simţit nici ca o picătură de purice, îi citesc cronica. Confratele meu îmi mulţumeşte încântat; decât – pretinde să facem numai o foarte mică modificare la încheiere: în locul măselei, să punem credinţa.

Conviu bucuros, şi cronica noastră e trimisă la tipografie.